

RESTAURAREA VOLUMULUI „MISSAE PRO DEFUNCTIS” - 1882

SIMONA TIRONEAC*

Cu denumirea completă „Missae Pro Defunctis Ad Commodiorem Ecclesiarum Usus Ex Missali Romano Desumptae”, volumul este un obiect de cult ce utilizează o formulă specială a liturghierului roman, celebrată frecvent în cadrul slujbei înmormântării. Este ediția a șasea, revăzută și aprobată de către Ignatius, Episcop de Regensburg și apărută la 1882 sub tiparul lui Friedrich Pustet.

Dacă de la începutul creștinismului au fost înfăptuite ceremonii, cum ar fi slujba Euharistiei pentru defuncți și cea a aniversării morții, numai din secolul al IV-lea un loc este dat comemorării morților în liturghiile care încep să se stabilească. Dar o missă specifică nu apare până în secolul al X-lea, cu o tradiție polifonică din a doua jumătate a secolului XV.

Prezentare stilistică. Volumul, de format mare, a fost tipărit în limba latină cu cerneală neagră și roșie, aceasta din urmă fiind prezentă și pe zonele scrise ale xilogravurilor. Textul a fost separat pe două coloane și încadrat într-un chenar simplu, roșu. Literele de început de capitol sunt tipărite cu cerneală roșie și înconjurate de motive florale stilizate cu cerneală neagră, celelalte letrine fiind simple, roșii.

Prima filă are pe verso o reprezentare complexă a răstignirii Domnului înconjurat de cetele îngerești, în ocră-umbră și auriu, pe fila următoare titlul fiind încadrat de ornamentări grupate pe registre, cu scene reprezentative. Corpul de carte are tranșele aurite și prezintă xilogravuri deosebite, ornamentări de sfârșit de capitol cu simboluri biblice, motive florale și zoomorfe.

Fețele I și II ale învelitorii din piele au ornamente identice: central câte o cruce împodobită cu flori de crin stilizate, în chenar dublu, aurit.

Sunt prezente: o etichetă de librărie (partea fixă a forțașului anterior), două ștampile ale Seminarului Latin din București cu cerneală roșie de anilină și alte două ștampile ale unei colecții particulare, cu cerneală violet (părțile

* Muzeul Județean Teleorman, Alexandria.

libere ale forțărilor anterior și posterior). De anumite file au fost fixați nouă markeri din pânză neagră, cu fragmente de hârtie de același tip ca și al blocului de carte.

Tehnică. Avem un tipar cu cerneală tipografică, neagră și roșie. Datele foii de titlu ocupă mai puțin de jumătate din pagină, ele fiind încadrate într-o poartă ai cărei stâlpi oglindesc prin ornamentare tema morții în partea stângă și nădejdea învierii în partea dreaptă, aspecte prezente și la frontispiciile existente în volum.

Structura cărții. Blocul de carte are ca suport o hârtie omogenă, cu aspect velin, și conține fascicule alcătuite din câte patru file. În plus, există două grupuri de file adăugate ulterior în volum, unul de chanturi, prin lipirea directă de următoarea filă, celălalt având modificări asupra textului existent, cusut prin filele alăturate.

Fasciculele au fost cusute pe trei benzi albe din bumbac și prin pânza de articulație, aceasta aflându-se între cotorul interior și benzi.

Corpul cărții a fost ancorat de scoarțele din carton stratificat prin intermediul pânzei negre de articulație, vizibilă între părțile fixă și mobilă ale forțărilor. Scoarțele au fost îmbrăcate în piele de vițel, neagră.

Stare de conservare. Deteriorările interesează mai mult legătura volumului, cotorul exterior din piele suferind ruperi neregulate pe toată lungimea lui, colțurile fiind de asemenea rupte pe zone restrânse, cu lipsă din cartonul scoarțelor.

Corpul de carte prezintă ușoare degradări fizico-mecanice spre cotor, la cap și picior, pe zonele expuse în urma ruperii pielii la articulație, desprinderi din încheiere, filele fiind deplasate din cusătură prin sfâșierea hârtiei pe linia falțului. A fost făcută o fixare a lor în mod nepotrivit, cu adeziv direct pe filele alăturate, ele nefiind însă reșezate la același nivel. Mai mult, la această fixare s-a folosit adeziv din clei de oase în strat gros, fapt ce a adus un plus de rigiditate pe zonele respective.

Diagnostic. Se constată degradări fizico-mecanice ale corpului de carte și legăturii, pe fondul păstrării și manevrării necorespunzătoare a volumului, a filelor de format mare și flexibilitate redusă, cu un plus de intervenții neadecvate anterioare.

Tratament. După desprăfuirea generală și fotografierea corespunzătoare s-a făcut curățarea uscată a filelor cu o gumă moale în colțurile inferioare ale paginilor. Corpul de carte s-a desfăcut apoi din legătură pentru restaurarea filelor, operație însoțită și de îndepărtarea mecanică a stratului gros de adeziv. Aceasta s-a făcut prin introducerea între file a unor fâșii subțiri din bumbac, umezite ușor, tamponare repetată pentru a evita orice deteriorare nedorită, și îndepărtarea cu ajutorul bisturiului a fragmentelor de adeziv pe măsură ce avea loc înmuierea acestora.

Restaurarea filelor pe falț și tranșe, unde au fost prezente deteriorări, s-a executat cu hârtie japoneză la dublu și CMC. Coaserea fasciculelor după colaționare s-a refăcut în sistemul original, înlocuindu-se pânza de articulație ce prezenta rupturi ușoare la cap și picior.

Întrucât pânza de articulație a fost așezată între cotorul interior și benzi, s-a pus problema imposibilității înclieirii lui după coasere. Astfel, am ales să efectuez coaserea și înclieierea alternativ, fascicul cu fascicul, pe măsură ce înaintam cu coaserea. În plus, marginile destrămate ale markerilor au fost fixate cu CMC în interiorul buclei de pânză din care erau formați aceștia, pentru a nu se deteriora mai mult.

Colțurile din carton ale coperților s-au completat cu hârtie de filtru și cocă, s-au tăiat și finisat completările pe forma cerută de scoarțe, după care a urmat îmbrăcarea lor în piele nouă. Cotorul exterior s-a refăcut de asemenea cu piele între liniile de ornament ale fețelor I și II ale scoarțelor volumului.

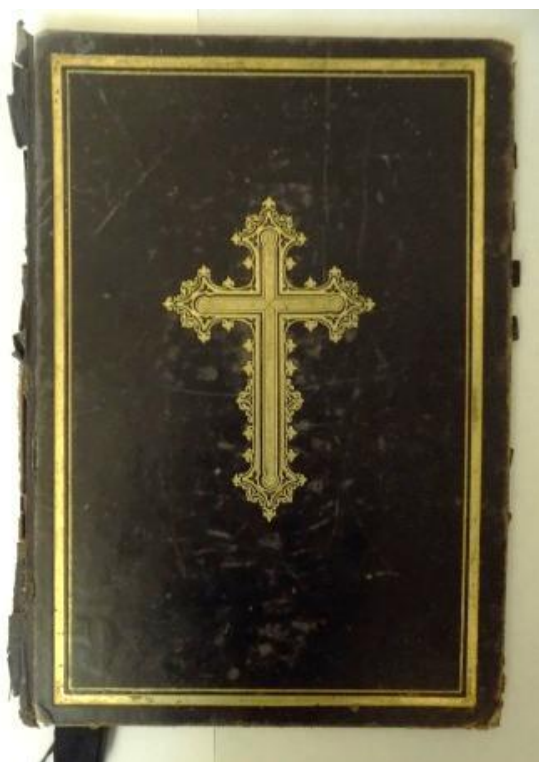

Fig. 1. Coperta anterioară, cu deteriorări marginale și ale cotorului.

Fig. 2. Cotorul exterior prezintă rupturi neregulate.

Fig. 3. Forzațul anterior, în părți separate de pânza de articulație.

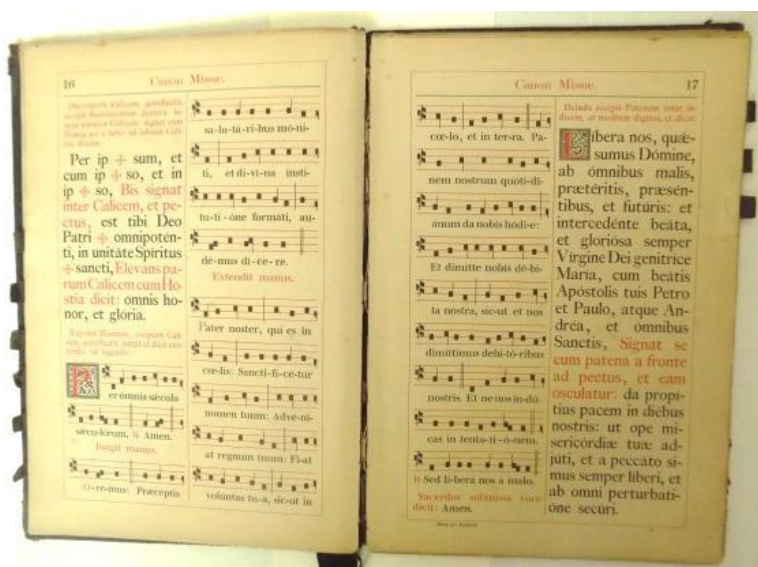

Fig. 4. Deteriorare pe toată linia falțului și deplasările de nivel ale filelor după fixarea lor neadecvată.

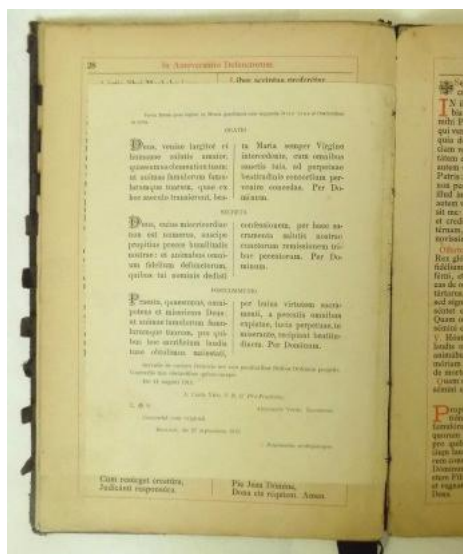

Fig. 5. File adăugate ulterior în volum prin coasere directă de filele următoare.

Fig. 6. Operație de reîntregire a scoarțelor.

Fig. 7. Cotorul interior după recoasere și încliere.

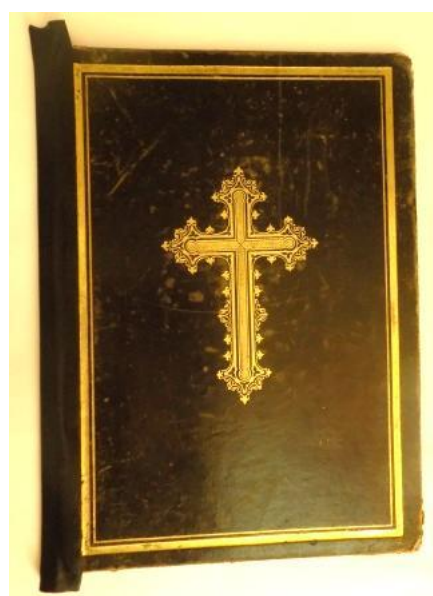
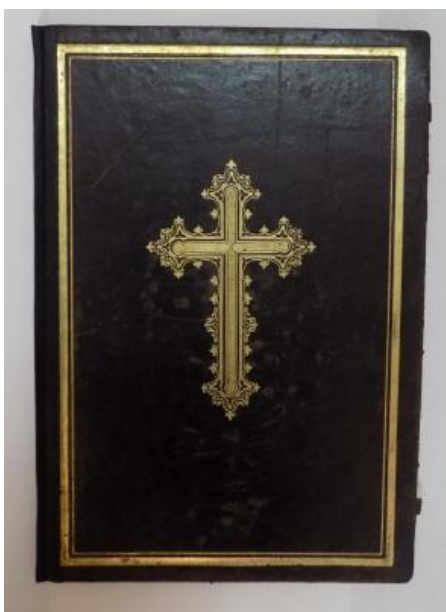

Fig. 8. Refacerea cotorului exterior cu piele nouă.

*Fig. 9. Coperta anterioară,
după restaurare.*

Fig. 10. Cotorul exterior refăcut.

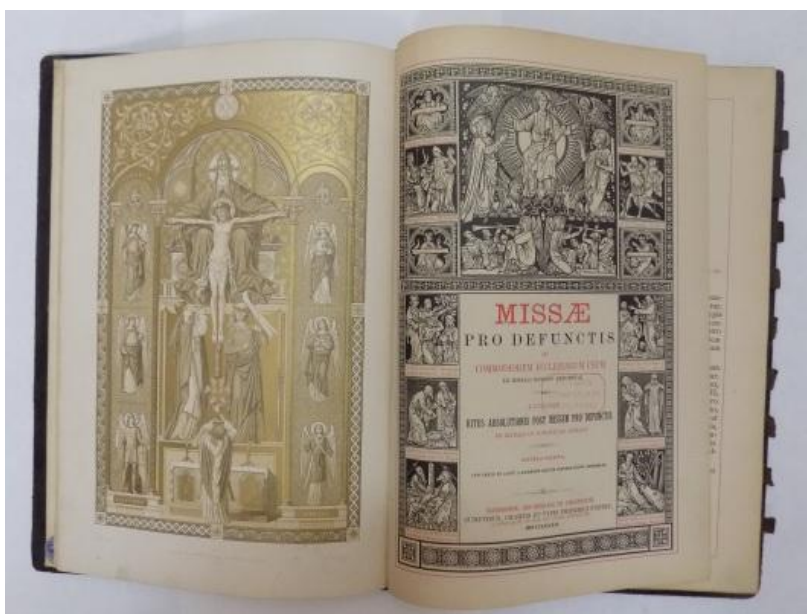

Fig. 11. File din corpul de carte în stadiul final.

Fig. 12. File din corpul de carte în stadiul final.

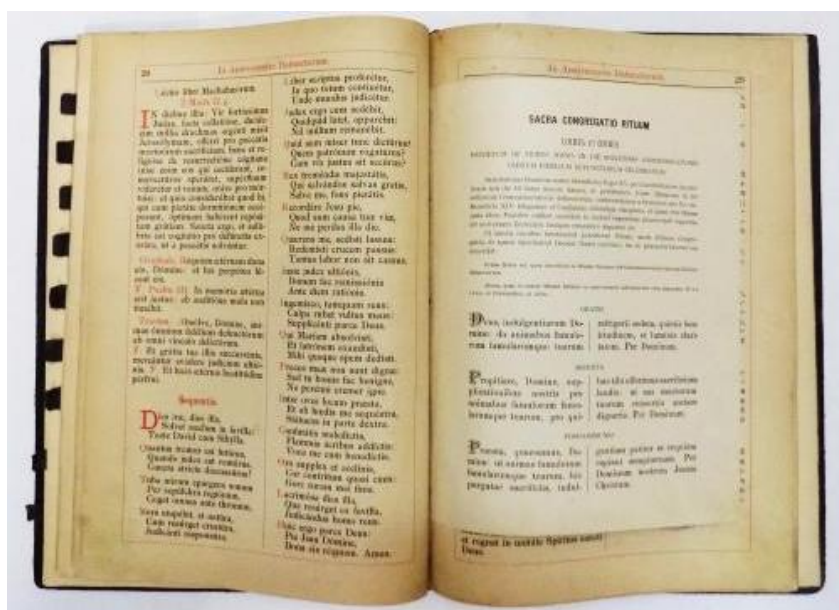

Fig. 13. File din corpul de carte în stadiul final.

RESTORING THE "MISSAE PRO DEFUNCTIS" - 1882

Abstract

This volume includes the funeral ritual in a special formulation of the Roman Missal in the 6th edition published in 1882.

The physico-mechanical damages were particularly present on the binding part of the volume, the outer spine suffering irregular breaks along its length, and the corners showing lacks of cover and board. The book body presented broken leaves on the fold length, inappropriate pasted between them with glue in excess, wich stiffened those areas.

After removing the excess glue and restoring leaves, the sections were resewn by changing the damaged cloth joint. The position of this black cloth between the backbone and tapes forced two alternate operations, sewing and gluing up, section by section. The corners of damaged board were built up with blotting paper and recovered, also the spine was restored with new lether between the tooled lines.